

Reactie op de Regeling van Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, inhoudende de invoering van de Regeling beloning curatoren, bewindvoerders en mentoren. Kortweg: Regeling beloning curatoren, bewindvoerders en mentoren.

Auteur: Taco Schaafsma

Om te beginnen stel ik vast dat de regeling in grote lijnen goed in elkaar zit. Toch een paar aandachtspunten wat mij betreft. Deze punten hebben vooral te maken met duidelijkheid en de mogelijke verschillen in interpretatie en keuze voor gebruikte terminologie. Want de vraag die we ons moeten stellen is natuurlijk: "Schept deze regeling nu eindelijk de duidelijkheid die voor alle partijen zo wenselijk is?". Helaas is het antwoord op deze vraag wat mij betreft niet volmondig ja.

Uit eigen ervaring weet ik maar al te goed dat verschillende kantonrechters, maar ook bewindvoerders en gemeenten (die vaak de bijzondere bijstand verstrekken voor de vergoedingen) de aanbevelingen, met betrekking tot de vergoedingen, verschillend interpreteren. Soms wordt zelfs binnen dezelfde rechtbank verschillend omgegaan met toekenning van vergoedingen.

Kunnen of moeten

In de toelichting op de regeling staat dat een bezwaar op de huidige werkwijze, waarbij de beloningen door de kantonrechter doorgaans gebaseerd worden op de Aanbevelingen van het LOVCK, is dat deze Aanbevelingen "niet bindend" zijn. Daarom stelt de staatssecretaris voor om met deze regeling "éénduidige, bindende regels" vast te stellen. Als ik echter de artikelen in de regeling bekijk, dan staat overal: "kan de kantonrechter.....". Is dat bindend? Men mag toch verwachten dat er dan zou staan: "kent de kantonrechter de volgende vergoeding toe". Waarbij er een toevoeging kan worden opgenomen die luidt: "tenzij er sprake is van een gewichtige reden". Bijvoorbeeld bij aantoonbare nalatigheid van de (oud) bewindvoerder of tegenwerking bij overdracht van een dossier aan zijn/haar rechtsopvolger.

Bewerkelijk (of juist niet?)

De staatssecretaris kiest er bewust voor om een nieuwe term te introduceren. Namelijk de term "bewerkelijke schulden". Deze term is ongelukkig gekozen en subjectief. Wat is precies bewerkelijk en wat voor de ene bewindvoerder of kantonrechter bewerkelijk is, hoeft voor een andere bewindvoerder helemaal niet bewerkelijk te zijn. Logischer en duidelijker is het om aan te sluiten bij huidige, geldende basisbeginselen in de schuldhulpverlening en wetgeving, zoals de Wet Gemeentelijke Schuldhulpverlening (WGS) en de faillissementswet (WSNP). De huidige definitie van een problematische schuld is eenvoudig en objectief vast te stellen. Sluit hier bij aan, zodat iedereen weet waar hij aan toe is en wat er bedoeld wordt.

Interpretatieverschillen

Waarom is duidelijkheid nu zo belangrijk? De afgelopen jaren heeft de relatie tussen het legioen erkende bewindvoerders en een aantal rechtbanken zich gekenmerkt door onenigheid en verschillen van interpretatie over de formulering in de Aanbevelingen meerderjarigenbewind rondom de extra werkzaamheden bij dossiers met problematische schulden. Bewindvoerders in heel Nederland hebben hier al jarenlang discussie over met de rechtbanken. In Noord Nederland was in 2012 discussie over het wel of niet gebruik maken van een forfaitaire vergoeding voor extra, buitengewone werkzaamheden. Men kan volgens de rechtbank Noord Nederland bij forfaitaire vergoedingen namelijk niet vaststellen of de werkzaamheden ook daadwerkelijk verricht zijn? Hetgeen volgens mij juist een kenmerk is van forfaitaire vergoedingen. Je kiest daar juist voor uit praktische overwegingen omdat het onmogelijk is alles per dossier volledig te controleren. Maar de kantonrechter beslist, dus ging ik alle tijd die in een dossier met problematische schulden werd gestoken bij houden en opschrijven.

Er van uit gaande dat de discussie nu ten einde zou zijn, werd tot mijn verbazing in 2013 het beleid rondom vergoedingen op dit vlak ineens onaangekondigd gewijzigd. De extra uren werden nú alleen nog maar toegekend als er ook daadwerkelijk een schuldenregeling tot stand was gekomen. Officieel is er volgens de rechtbank Noord Nederland geen sprake van beleid omdat het formuleren van beleid de autonomie van de rechter aan tast. Zo lichte men mij toe in een persoonlijk gesprek. De uitleg van de rechtbank over haar werkwijze is overigens nergens in de Aanbevelingen meerderjarigenbewind terug te vinden. Heel autonoom natuurlijk, maar als bewindvoerder weet je totaal niet waar je aan toe bent. Schaf die aanbevelingen dan gewoon af.

Al met al hebben bewindvoerders tienduizenden euro's af moeten boeken door deze inconsequente en onduidelijke aanpak van de rechtbank. De oorzaak van de zwabberende houding van de rechtbank Noord Nederland lag deels in het feit dat de Wet gerechtelijke herindeling was ingetreden. Door de samenvoeging van rechtbanken en bewindsbureaus, kwamen de verschillen in aanpak (want "beleid" mogen we immers niet zeggen) boven drijven.

Verschillende bewindvoerders hebben, over bovenstaand meningsverschil met de rechtbank, hoger beroepszaken aangespannen én gewonnen. Het is natuurlijk onbegonnen werk om tegen elke individuele afwijzing door de kantonrechter hoger beroep aan te tekenen. Even voor de beeldvorming. In 2013 zijn door mij twee hoger beroepszaken aangespannen tegen afwijzing van forfaitaire vergoeding 2012 van 5 uur per jaar in dossiers waarbij aantoonbaar sprake is van problematische, onoplosbare schulden. Beide zaken zijn alsnog in hoger beroep toegewezen en de beslissing van de rechtbank is vernietigd. Resultaat was een vergoeding van € 312,00 per dossier. Kosten van het hoger beroep in totaal meer dan € 8.000,00. Alleen het griffierecht was bijna al hoger dan de hoogte van het bedrag in geding. Dom zou je zeggen, maar relatief gezien bestaat een groot deel van de workload uit dossiers met zeer problematische (of zijn het nou bewerkelijke) schulden. Per jaar bestaat meer dan 10% van mijn totale begroting uit dergelijke vergoedingen. Gesprekken met de rechtbank hebben geen resultaat gehad. Antwoord van de rechtbank Noord Nederland was: "Wij interpreteren het anders en de aanbevelingen zijn geen richtlijnen. Oude beslissingen kunnen niet worden herzien. Teken maar hoger beroep aan."

Tijd om de Aanbevelingen maar eens richtlijnen te gaan noemen dus. Het verschil tussen een aanbeveling en een richtlijn is dat van een richtlijn alleen gemotiveerd kan worden afgeweken en een aanbeveling kun je gewoon naast je neerleggen.

Ik begrijp best dat de staatssecretaris beoogd met deze regeling aan bovenstaande excessen een eind te maken. En deels zal dat ook zo zijn. Maar bovenstaand voorbeeld geeft wel aan hoe afhankelijk bewindvoerders zijn van de individuele interpretatie van kantonrechters en rechtbanken,

voor het verkrijgen van de rechtmatige vergoedingen. Eén van de weinige aangenomen moties tijdens de behandeling van de wetwijziging in de 2e kamer, is de motie van (destijds) PVV kamerlid Bontes. Deze motie stelt dat de regering uniforme besluitvorming en toezicht door kantonrechters op bewindvoerders dient te stimuleren. Ik mag toch hopen dat deze regeling er voor zorgt dat er minder ruimte ontstaat voor interpretatieverschillen. Met de regeling zoals zij nu voor ons ligt, vrees ik het ergste.

Waarom zelfredzaamheid koppelen aan vergoedingen?

Dan het punt van de zelfredzaamheid. Is het wel verstandig om dit subjectieve criterium te koppelen aan de toe te kennen vergoedingen? Wanneer is iemand weer zelfredzaam? Wanneer is er sprake van een bewind waarin financiële zelfredzaamheid kan worden bevorderd? Hierover wordt geen duidelijkheid gegeven. Als enig voorbeeld wordt genoemd het verstrekken van maandgeld in plaats van weekgeld.

Met het aannemen van de nieuwe wet Curatele, Bewindvoering en Mentorschap heeft de wetgever mijns inziens de bewindvoerder ook een niet vermogensrechtelijke, opvoedkundige taak gegeven. Dat is niet handig. Een duidelijke taakafscheiding tussen vermogensrechtelijk en niet-vermogensrechtelijke bevoegdheden zijn van groot belang voor alle betrokkenen bij de uitvoering van beschermingsbewind. Vooral ook voor de rechthebbende zelf. Voor een goed beheer van het vermogen van de rechthebbende is ook een enigszins zakelijke benadering en enige gezonde afstand van groot belang. Bij veel bewindvoerders is dit niet het geval. Dit zijn meer hulpverleners in plaats van dienstverleners. Deze bewindvoerders steken per definitie meer uren in een dossier dan waar in deze regeling rekening mee wordt gehouden. Dat kan economisch gezien alleen uit als bewindvoederschap een bijbaantje is.

De bewindvoerder voert het beheer over de goederen. Hij bepaalt of hij bereid is deze taak op zich te nemen, maar heeft geen rol bij de totstandkoming (en dus ook niet bij het beëindigen van) het bewind. Althans, zo zou het moeten zijn.

In de 18 jaar dat ik bewindvoerder ben heb ik nog nooit de behoefte gehad om opheffing van een bewind te vragen. Wel heb ik regelmatig ontslag gevraagd, maar het is niet aan mij als bewindvoerder om te bepalen of het bewind moet worden voortgezet, of moet worden beëindigd. Zeker niet als de grond voor instelling van het bewind een medische is. Een bewindvoerder is tenslotte geen arts of hulpverlener. Het is slechts aan de bewindvoerder om te bepalen of hij nog bereid is de verantwoordelijkheid te nemen in dit dossier. Zo niet, dan vraagt hij zijn ontslag aan en mag de kantonrechter bepalen of het bewind nog zinvol is. Eventueel samen met de wilsbekwame rechthebbende. De term zinvol is in artikel 1:449 BW opgenomen per 1 januari 2014. Ook hier is weer sprake van een subjectief criterium. Wanneer is een bewind dan zinvol? Als de schulden opgelost worden? En als dat niet het geval is, is het bewind dan zinloos? Maar goed. Laat ik niet teveel afdwalen.

Het bevorderen van zelfredzaamheid is mijns inziens dus puur iets voor de rechthebbende, zijn hulpverlener of zijn sociale netwerk. De goederen staan tenslotte onder bewind, niet de rechthebbende zelf. Geef de bewindvoerder dan ook geen taken die betrekking hebben op de rechthebbende als persoon en niet slechts op de goederen. Anderen moeten maar bepalen of het bewind noodzakelijk is. De bewindvoerder doet zijn werk zolang hij benoemd is en rond zijn taak zorgvuldig en netjes af richting zijn rechtsopvolger als het bewind is beëindigd door de kantonrechter, meer niet! Duidelijkheid voor alle partijen en de bewindvoerder heeft geen dubbele pet op. Bewind beëindigd, betekent immers klant (en inkomen) weg.

Door het begrip zelfredzaamheid te koppelen aan de vergoedingenstructuur ondermijnt de staatssecretaris zijn eigen uitgangspunt, namelijk eenduidigheid en bindendheid.

Contact

Ook wordt in de wet en in de onderhavige regeling, teveel nadruk gelegd op het contact tussen bewindvoerder en rechthebbende. Natuurlijk moet een bewindvoerder goed bereikbaar zijn voor klanten en anderen. Maar of (en hoe vaak) contact noodzakelijk is tussen bewindvoerder en klant is de vraag. Dit moet per geval gewogen worden. "Hoe vaker er contact nodig is, des te slechter gaat het met uw financiën" zeg ik vaak tijdens een intakegesprek. Contact is een lastig te definiëren begrip en kost daarnaast veel tijd. Onder de wettelijke taak van de bewindvoerder wordt onder meer begrepen: regelmatig contact met de rechthebbende. Betekent contact ook telefonisch, per mail, via sociale media of moet dat werkelijk face to face contact zijn? En wat is regelmatig? Eveneens een subjectief begrip. Als je er voor kiest dergelijke termen te gebruiken, dan moet je ook de moed hebben om dit zorgvuldig te beschrijven.

Bijvoorbeeld: De rechthebbende heeft per jaar recht op twee uur contact met zijn bewindvoerder. Onder contact wordt verstaan (vul maar in!) Bij aantoonbaar meer dan twee uur per kalenderjaar contact tussen rechthebbende en bewindvoerder mag op basis van werkelijke uren extra vergoeding worden gedeclareerd.

In 2012 vroeg ik toestemming aan de kantonrechter om extra vergoeding van twee uur voor bovenmatig contact met een klant. De rechthebbende in kwestie belde bijna dagelijks en mailde veel. Als hij zijn zin niet kreeg diende hij via de website een klacht in. Afhandeling 5 officiële klachten in één jaar tijd. Uit coulance had ik het bij 2 uur gelaten. De rechtbank was van mening dat regelmatig contact met de klant uit de standaardvergoeding moest worden betaald en vroeg mij het verzoek nader te onderbouwen. Ik ben er maar eens voor gaan zitten en heb de gespecificeerde telefoonrekening van rechthebbende er op na geslagen. De klant bleek in dat jaar meer dan 10 uur aan de telefoon te hebben gehangen met zijn bewindvoerder. Inmiddels was ik meer dan 7 uur bezig geweest om dit alles uit te zoeken en toestemming te krijgen om mijn vergoeding van 2 uur in rekening te mogen brengen.

Hoera! de rechtbank was akkoord en er kon bijzondere bijstand aangevraagd worden voor de nota van € 128,00. Weer 2 uur verder. De gemeente ging ook niet zomaar akkoord en gaf mij een hersteltermijn. Men wilde een motivatie, hoe ik tot een dergelijk aantal uren was gekomen. De gegevens van de telefoonrekening werden na geleverd en uiteindelijk ontving ik de vergoeding en kon ik zorgen voor de administratieve afhandeling. Dit is echt geen uitzondering.

Voor alle duidelijkheid. Dit stuk is geschreven vanuit de invalshoek beschermingsbewind en minder vanuit de mentor en curator. Vooral als het gaat over de noodzaak van contact tussen partijen. Die is uiteraard groter bij curatele of mentorschap (waarbij ook de niet-vermogensrechtelijke zaken aan bod komen), dan bij beschermingsbewind waarbij het uitsluitend over de goederen gaat.

Bijzondere bijstand

En zo komen we op het onderwerp bijzondere bijstand. In de toelichting op de regeling merkt de staatssecretaris op dat de rechthebbende, indien de kosten niet zelf gedragen kunnen worden, een beroep kan doen op de bijzondere bijstand. De realiteit is echter dat de bijzondere bijstandsverstrekking zwaar onder druk staat. Gemeenten proberen alles te doen om het bewindvoeders zo lastig mogelijk te maken nog bijzondere bijstand te verkrijgen voor deze kosten. VNG, DIVOSA en de NVVK trokken hierover in een brief aan de 2^e kamer op 11 maart 2013 al aan de bel. In opdracht van het ministerie van SZW deed Stimulansz kortgeleden een onderzoek over de ontwikkeling van de bijzondere bijstand inzake de kosten beschermingsbewind. Hierover schreef staatssecretaris Jetta Klijnsma 1 juli 2014 een brief aan de 2^e kamer. Zelf schreef ik al een opiniestuk over dit onderwerp (zie www.beschermingsbewind.nl onder Publicaties).

In een recente uitspraak van de rechtbank Oost Brabant werd bijzondere bijstand voor werkzaamheden inzake het regelen van schulden door de bewindvoerder, die door de kantonrechter wel waren toegekend, afgewezen omdat er een voorliggende voorziening zou zijn in de vorm van de door de gemeente aangeboden schuldhulpverlening.

Mijn voorstel zou zijn om extra vergoeding toe te kennen aan bewindvoerders in dossiers waarbij bijzondere bijstand moet worden aangevraagd voor de vergoedingen. Dit brengt regelmatig extra werk met zich mee en rechtvaardigt een hogere vergoeding.

Vergoedingen voor echtparen (economische eenheid)

Als je de regeling leest, lijkt het alsof er een hogere vergoeding dan voorheen wordt voorgesteld voor twee personen die in gemeenschap van goederen zijn getrouwd of op andere wijze een economische eenheid vormen. Nu is dat een toeslag van 20%. Het lijkt alsof wordt voorgesteld deze toeslag te verhogen naar 60%. Het voorstel is echter om 60% per rechthebbende van een economische eenheid te rekenen, wat weer uit komt op 120% gezamenlijk.

In de praktijk loopt een bewindvoerder vaak tegen de situatie aan, waarbij niet beide echtelieden onder bewind staan. Dit is immers lang niet altijd noodzakelijk als je kijkt naar proportionaliteit. Het is vaak onwenselijk om het bewind over te dragen aan de partner waarvoor niet direct een bewind is geïndiceerd. Zodra de liefde over is zit je met een bewindvoerder opgescheept die ineens niet meer zo aardig is. Dit betekent dat de bewindvoerder bij veel werkzaamheden die hij voor de rechthebbende moet uitvoeren afhankelijk is van de medewerking van de partner. Dit kost relatief meer tijd dan in situaties waarbij je als bewindvoerder bevoegd bent voor beiden op te treden. Hiervoor zou ook een vergoeding van 60% moeten worden toegekend, zolang deze situatie duurt. Ik hoor u denken, maar dan is er eigenlijk sprake van budgetbeheer voor de partner. Geen probleem als deze gewoon de kosten van budgetbeheer kan betalen. Maar deze kosten worden niet vanuit de bijzondere bijstand vergoed. Dus wel veel extra werk voor de bewindvoerder, maar geen vergoeding.

Hogere vergoedingen voor mentoren

Tenslotte valt het mij op dat wordt voorgesteld om mentoren een hogere vergoeding toe te kennen dan bewindvoerders. Gelet op het aantal noodzakelijke contacturen zou dit misschien gerechtvaardigd zijn. Gelet op de investeringen die bewindvoerders moeten doen en de hoge mate van (steeds toenemende) aansprakelijkheidsrisico's die bewindvoerders lopen, lijkt mij dit niet terecht. Een mentor loopt natuurlijk aanzienlijk minder financieel risico, omdat hij alleen over de niet-vermogensrechtelijke zaken bevoegd is te handelen.

Daarnaast moet een beginnend bewindvoerder verhoudingsgewijs een behoorlijke investering doen in automatisering, verzekeringen, opleidingen en lidmaatschap van een branche- of beroepsvereniging, enz. Dit rechtvaardigt een hogere beloning voor de bewindvoerder. Of minstens even hoog als van een mentor.

Taco Schaafsma:

- Sinds 1996 werkzaam als bewindvoerder;
- Eigenaar van Beschermingsbewind.nl, opleiding- en adviesbureau voor beschermingsbewind in de breedste zin van het woord;
- Docent bij verschillende opleidingsinstituten, zoals het Instituut Financiële Zorgverlening (IFZ); het opleidingsinstituut voor de rechterlijke organisatie (SSR); de OSR en Praktikos;
- Hoofd van de afdeling beschermingsbewind van de Groningse Kredietbank.